

KUNSTSCHILDER PIERRE JANSSEN

Christ van Eekelen (auteur)
Bea Schoenmakers (2^e lezer)
2 januari 2014

Samenvatting

Pierre (Petrus) Janssen werd geboren op 25 augustus 1865 te Steenwijkerwold. Hij trouwde op 12 oktober 1898 te Leeuwarden met Cecilia Antonia Arnoldus. Zij werd geboren op 11 mei 1876 te Leeuwarden en overleed op 5 oktober 1933 te Boxtel. Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Pierre Janssen is op 8 augustus 1952 te Boxtel overleden.

De 'Boxtelse' kunstschilder Pierre Janssen geeft ons een blik op het Boxtel van toen, de jaren 1900 – 1952.

Met zijn schilderspenseel geeft hij een impressie van het leven van alledag. Straatbeelden die allang verdwenen zijn, laat hij opnieuw tot leven komen. Markante personen uit die tijd, als Mijntje van der Sande, Drika Tin en Jan de Pieper, worden in herinnering teruggebracht. Alleen de oudere inwoner van Boxtel kent ze nog. Of misschien ook al niet meer. Niet alleen straatgezichten en dorpsfiguren schilderde Janssen, ook prachtige bloem- en fruitstilleven zijn door Pierre Janssen, die zichzelf 'een schilder van het Brabants schoon' noemde, voor eeuwig vastgelegd.

Pierre Janssen¹

hoog dak dat achter Villa Catharina in Boxtel stond. Op de voorgrond is het korenveld afgebeeld dat de boeren nog even voor hem hadden laten staan.

Pierre Janssen was een rustige, stille man: een echte heer. De opvoeding van zijn kinderen - zijn dochters Truus, Jo en Annie en zijn zoons Nico en Harrie - liet hij grotendeels over aan zijn vrouw. Zij leidde niet alleen het huishouden, maar zag ook toe op het werk van haar man: het is zelfs een keer gebeurd dat ze hem een werk helemaal liet overschilderen.

“Gauw, mijn schilderskist want ze zijn het koren aan het maaien, maar laten een gedeelte voor mij staan!” Dat zei kunstschilder Pierre Janssen eens tegen zijn oudste dochter Truus, die hem vaak op zijn tochten door Boxtel en omgeving vergezelde. Vlug pakte ze dan het kistje met pastelkrijtjes en verf. Dat kistje is tegenwoordig in het bezit van een Boxtelse familie, die daarnaast ook nog ander schildersmateriaal van deze kunstenaar in huis heeft zoals zijn schildersezel. Hij ging op de fiets 'op verkenning' door Boxtel, Liempde en Esch om inspiratie op te doen voor zijn schilderwerk. Voordat hij aan de rit begon, bond hij zijn schildersezel op de bagagedrager van zijn fiets, terwijl zijn dochter Truus de zorg had voor zijn schildersbenodigdheden en schetsboek. Wanneer de kunstenaar iets zag dat hem boeide, maakte hij er een schets van en in het atelier, achter zijn woning aan de Ossenpad 10 in Boxtel, werkte hij die uit tot een pasteltekening of olieverfschilderij. Zo legde hij 'Den Berg' vast, een huis met een

¹ schilderij 103; *Zelfportret Pierre Janssen*, Olieverf, 47 x 37 cm, gesign. l.o. Collectie: C. Remmers- Janssen

Pierre Janssen kreeg zijn opleiding aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam en de Académie des Beaux Arts in Brussel. Op 11 januari 1898 liet hij zich inschrijven in Boxtel en is daar tot zijn dood blijven wonen, zij het met een kleine onderbreking: van 1900 tot 1902 verbleef hij in Amersfoort.

In Boxtel woonde hij aanvankelijk in bij de grof- en hoefsmid Theodorus van Son in de Kruisstraat. Hij begon in Boxtel als medewerker bij Kunstinrichting Peinture Bogaerts in de Molenstraat. Daar heeft hij zich verder bekwaamd in het tekenen en schilderen. 'Een schilder van het Brabants schoon, conservatief in goeden zin', zoals hij zichzelf omschreef. Hij schilderde Brabantse landschappen, dorpsgezichten, portretten, stillevens en gebouwen, zowel interieurs als exterieurs. Meer naamsbekendheid kreeg hij toen Cr. A. Arnoldus namens de redactie van de Katholieke Illustratie bij hem op bezoek kwam. Christiaan Abel Arnoldus was de broer van Janssens vrouw. Het verhaal gaat dat Arnoldus hem zou hebben gezegd: "Zo, nu kom ik eens een verhaal over u schrijven, zodat u bekend wordt in heel ons land." De toon van het artikel was in ieder geval zeer positief: *'Deze fijnvoelende mensch (...) tooverd ons op zijn breed en vlot gepenseelde doeken den rijkdom van het leven van alle dag. Overal speurt zijn kunstzin het schoone, niet het minst in de stemmingvolle binnenhuisjes. Hoe weet hij de atmosfeer te treffen, den toon van dien rookerigen haard, het grijze licht op tafel en stoelen, het rood en leigrauwe van den plavuizen vloer. En het geheel steeds verlucht met eenige pikante figuurtjes, vooral vrouwtjes en kinderen.'*

Kanunnikenhuisje op Duinendaal²

² schilderij 129; *Kanunnikenhuisje Duinendaal*, Pastel, 39 x 49 cm, gesign. l.o. Collectie: J. de Visser

Inderdaad werd Janssen niet alleen geboeid door de schoonheid van bossen en vennen, maar ook door de pracht en liefelijkheid die hij in of rondom de Brabantse huizen aantrof. Een voorbeeld daarvan is de boerderij met de bijzondere naam 'Half Galg'. Deze lag op de grens van Boxtel en Liempde. Daar werden vroeger de misdadigers opgehangen. Hij maakte een mooi schilderij van de woning op deze plek met een luguber verleden. Onder Boxtelaren is ook zijn schilderij 'Het Sint-Gregoriuskapelleke', gelegen bij Kleinderliempde, bekend. Het gebouwtje glinstert in het water dat, door de overstroming van de Dommel, bijna tot aan de muren was gestegen. Janssen was vermaard om zijn diverse dorps- en stadsgezichten zoals van Boxtel, Esch en Heusden. Maar hij schilderde ook in Leeuwarden, de geboorteplaats van zijn vrouw. Indrukwekkend is zijn olieverfschilderij, waarop te zien is hoe donkere wolken zich boven het centrum van Boxtel opeenstapelen. Het is een opkomende onweersbui: de kom van Boxtel glinstert nog in het zonlicht dat van opzij op de daken van de huizen valt, maar de zware zwarte wolken hangen al boven het dorpscentrum. Weldra zal de regen met bakken tegelijk uit de hemel vallen en zullen de bliksemschichten met veel gedonder naar de Sint-Petrustoren schieten. Kleurrijk is ook zijn pastel van het klein kanunnikenhuis op Duinendaal, dat hij zeer natuurgetrouw heeft weergegeven.

Janssen was een realistisch kunstenaar. Zo schilderde hij eens samen met een Duitse schilder de koperen ketel in 'den herd' van het Oude-mannenhuus aan de Eindhovenseweg. Elk had zijn ezel in een andere hoek van het vertrek opgesteld en beide mannen wedijverden wie het tafereel het best uit de verf zou laten komen. Volgens Janssens zoon Nico was het schilderij van zijn vader het beste.

Zijn jarenlange ervaring bij Peinture Bogaerts kwam hem goed van pas bij het schilderen van portretten. Van zijn hand is het schilderij waarop schoenmaker Van Liempdt, bijgenaamd 'Jan de Pieper', staat afgebeeld. Zijn bijnaam dankte hij aan het feit dat hij tevens omroeper was. De markante kop van Drika Tin heeft hij eveneens geschilderd. Zij was de vrouw van Kupke Tin, die petroleumventer was en bij Janssen op de Ossenpad woonde.

Jan de Pieper ³

Twee dagen voor zijn dood voltooide hij zijn laatste werk. In een 'In memoriam' in het Brabants Centrum van 14 augustus 1952 staat te lezen: *'Toen hij, op hoge leeftijd gekomen, meer aan zijn atelier gebonden was, ging hij zich speciaal toeleggen op het schilderen van bloemen en stillevens. Daarbij wist hij een steeds groeiend subtiel gevoel voor vorm- en kleurverhoudingen te bereiken en een opvallend vermogen om elk onderwerp in zijn sfeer te plaatsen.'* Ook al was Pierre Janssen geen Brabander van geboorte, toch mag hij een Brabantse schilder genoemd worden, die zijn impressies van Brabant vastlegde in olieverf, aquarel, houtskool en pastel. Hij werd en wordt nog steeds hoog gewaardeerd door de Boxtelaren. "Ik vind de wolkenpartijen op de schilderijen van Pierre Janssen veel mooier dan die van Vincent van Gogh. Dat zal ik maar niet hardop zeggen," aldus een spontane opmerking van juffrouw Van Dam, vroeger een buurmeisje van de schilder. In verschillende Boxtelse en Liempdse woningen hangen nu nog steeds werken van Janssen. Vooral tekeningen en schilderijen waarop Boxtelse personen of gebouwen staan afgebeeld, zijn de eigenaars dierbaar. Ook buiten Boxtel worden, verspreid over heel Nederland, schilderijen van Pierre Janssen gevonden. Maar altijd is er wel een relatie met Boxtel: schilderijen die uit erfenissen komen of Boxtelaren zijn zelf verhuisd. Er hangen zelfs werken van Janssen in Canada, België en Oostenrijk. In België werd het, tot nu toe, oudste werk van Janssen gevonden: een aquarel die hij in 1885 vervaardigde laat een herder met een paar schapen zien.

³ schilderij 419; *Schoenmaker Van Liempd, 'Jan de Pieper'*, Olieverf, 51 x 61 cm, gesign. r.o. Collectie: Dirk van Oerle

familie Janssen⁴

Wie voor een dubbeltje geboren wordt..... kolonie Willemsoord

Samen met zijn ouders arriveerde Paulus Jansen, de vader van Pierre, op tweejarige leeftijd, op 20 maart 1822 in kolonie Willemsoord in de gemeente Steenwijkerwold. Zij kregen hoevenummer 138 toegewezen. Van oorsprong kwam de familie Jansen uit Zuid-Limburg, uit de buurt van Maastricht. De vader van Paulus, de grootvader van Pierre, Johannes Lambertus Jansen, werd geboren op 7 mei 1780 in Uikhoven en trouwde op 27 september 1809 te Deventer met de op 14 juli 1790 in Heusden geboren Margaretha Ehrlich. De ouders van Margaretha kwamen van oorsprong uit Bohemen in Tsjechië en Duitsland.

Als Johannes Lambertus Jansen eind 1821 / begin 1822 in Rotterdam woont, werkloos is en zijn gezin amper kan onderhouden, verzoekt de Subcommissie van Weldadigheid in Rotterdam per brief om de plaatsing van het gezin in de kolonie van de Maatschappij van Weldadigheid. De secretaris, bij afwezigheid van de president van de Subcommissie, schrijft: *'Rotterdam, 2 maart 1822, nr. 342*

Wij nemen de vrijheid uwEd ingesloten toe te zenden de stamlijst van het huisgezin van Johannes Lambertus Jansen, bij onze missive van den 31 Januarij ll. in de plaats van Albertus Arend, aan de Permanente Kommissie ter verzending naar de kolonie voorgedragen, met vriendelijk verzoek, dat de Permanente Kommissie zoo spoedig doenlijk den tijd gelieve te bepalen, wanneer 't voorz. Huisgezin kan worden geexpedeerd.

Ook zal het ons aangenaam zijn van uwEd akkoordbevinding der stukken, bij onzen brief van 15 Februarij opgezonden te worden geïnformeerd, vermits over de daarbij opgegeven saldo's bereids is gedispenseerd.'

Onder de ondertekening staat nog geschreven:

'Daar de bovenvermelde J.L. Jansen thans buijten vast-werk is, zullen wij gaarne zijn vertrek naar de kolonie hoe eerder zo beter bepaalt zien.

Aan de Permanente Kommissie der Maatschappij van Weldadigheid te 's-Gravenhage.'

In een vervolgbrief hierop staat te lezen:

'De SubK. Rotterdam zendt in de stamlijst van het huisgezin van J.L. Jansen, sterk 5 hoofden, ter plaatsing in de Koloniën, in plaats van het bedankt hebbende gezin van A. Arend. Verzoekt spoedige autorisatie tot hun vertrek. Voorts akkoord bevinding der Rek. d: 1821 te melden. En bijgevoegde brief aan J. Verbeek te expediëren.'

Er wordt inderdaad vaart achter gezet, want op 20 maart 1822 schrijft de President van de Sub Commissie te Rotterdam:

'Wij hebben op heden van hier op Amsterdam afgezonden het huisgezin van J.L. Jansen ter verdere expeditie naar de Koloniën. Het armbestuur dezer stad, heeft ingevolge onze brief 3 december A.P. van die gelegenheid gebruik gemaakt ter opzending van de 2 jongelingen, Evert Koeleman uit de Kolonie gedeserteerd & Jan Baan ter remplacering van

⁴ foto 14; *Familie Janssen*. Foto werd gemaakt vóór 1933.v.l.n.r. staand: Nico, Pierre, Truus en Harrie. zittend Johanna, Cecilia en Jo

het kind de Groot uit de Koloniën ontslagen. Van laatstgemelde hierbij de stamlijst.'

Toen Johannes Lambertus in 1822 in Willemsoord aankwam waren er in Deventer al twee kinderen dood geboren en één kind werd niet ouder dan een maand. Paulus Jansen werd in Rotterdam geboren op 23 april 1820. Zelfs een maand voordat Johannes Lambertus in Willemsoord arriveerde werd er een tweeling in Rotterdam dood geboren. Het gezin Jansen-Ehrlich vertrok vanuit Rotterdam met drie kinderen naar de kolonie Willemsoord: Johannes, Anna en Paulus, die de jongste van de drie was en de vader van kunstschilder Pierre. In de periode dat het gezin in Willemsoord verbleef werden er nog vijf kinderen geboren.

*Geertje van Galen*⁵

Arie van Galen werd met zijn gezin in de kolonie van de Maatschappij van de Weldadigheid ingeschreven in hoeve nummer 4.

Willemsoord, gelegen in Overijssel, werd gesticht in 1820. In dat jaar werd in opdracht van de Maatschappij van Weldadigheid begonnen met de aanleg van wegen en de bouw van de eerste huizen. De benodigde grond was daarvoor aangekocht van onder meer 'Het Heideveld' uit Steenwijkerwold. Generaal Johannes van den Bosch was de geestelijk vader van de plannen om in Frederiksoord, Wilhelminaoord en Willemsoord, drie vrije koloniën te stichten om kansarme gezinnen uit het westen van Nederland de gelegenheid te bieden een nieuw bestaan op te bouwen. Deze zogenaamde kolonisten kregen een woning met een hectare grond; er werd voorzien in hun onderhoud en er was geneeskundige hulp, alsmede godsdienst- en schoolonderwijs.

Dankzij de contributie van een flink aantal redelijk gefortuneerde Nederlanders konden de leefomstandigheden van die lagere volksklassen aanzienlijk verbeterd worden. Het Huis van Oranje was geïnteresseerd in de plannen: de kroonprins van Oranje, de latere Koning Willem II, gaf Willemsoord zijn naam. Kroonprins Willem betaalde de bouw van de school en onderwijzerswoning; de kosten bedroegen 1400 gulden voor de realisatie van beide gebouwen. Het regime van de Maatschappij was streng. De jeugd ging zes dagen per week naar school. Willemsoord telde een relatief groot aantal opleidingen naast de lagere school. Zo was er nabij het centrum een naai- en breischool en ook een tekenschool. De jeugd kon opgeleid worden in verschillende takken van nijverheid. Zo was er een zakkenweverij, een touwbaan, een timmerwinkel en een verfwinkel.

Paulus Jansen, ingeschreven in Willemsoord als kolonistenzoon, vertrok op 29 april 1843 uit de kolonie. Het bevolkingsregister van de Maatschappij van Weldadigheid vermeldt dat hij op de vertrekdatum is gedeserteerd. Een dag eerder, vrijdag 28 april 1843, was hij in

⁵ schilderij 352; *Geertje van Galen* (1822-1895, moeder van Pierre Janssen) Olieverf, 46 x 37 cm, niet gesign. toegeschreven aan Pierre Janssen, particuliere collectie

Steenwijkerwold getrouwd met Geertrui (Geertje) Antoinetta van Galen. Zij was toen zes maanden zwanger van Paulus Jansen.

Paulus wordt vermeld in een rapport van de Raad van Politie van 27 april 1839. Hij wordt daar door fabrieksbaas (Arie) van Galen vrijgesproken van baldadigheid. Deze Arie van Galen werd vier jaar later zijn schoonvader.

In een overzicht van de kolonistengezinnen d.d. oktober 1844 schrijft de directeur: *'Het gezin van Galen bestaat op dat moment uit vader en moeder van Galen-Visser en de kinderen Adriaan van 20, Maria van 13 en Johannes van 11. (Geertje is dan al getrouwd) Arie is opziener in de fabriek. Zijn vrouw is ziekelijk maar verricht wel wat huishoudelijke bezigheden. De oudste zoon is timmerman. Maria verdient niets maar helpt haar ziekelijke moeder met het huishoudelijke werk en de jongste gaat nog naar school. Arie en zijn oudste zoon verdienen voldoende. Zij behoren tot de zogeheten 'valide huisgezinnen'. Met uitzondering van Trijntje zijn allen 'gezond'. Kortom, er zijn niet de minste aanmerkingen.'* Kinderen van kolonisten mochten volgens de regels van de Maatschappij van Weldadigheid niet in de kolonie trouwen en zich daar vestigen. De Maatschappij van Weldadigheid zorgde dan voor plaatsing buiten de kolonie. Het was dan ook niet zo vreemd dat de twee oudste kinderen van Johannes Lambertus Jansen weer in Rotterdam terecht kwamen. Echter zo strak werd deze regel ook weer niet toegepast: zoon Arnoldus bijvoorbeeld, werd in 1854 als opvolger van zijn ouders wel als kolonist aangenomen. Maar vermoedelijk beviel het strakke leven van de Maatschappij van Weldadigheid hem toch niet zo, want op 11 juni 1860 vertrok /deserteerde hij met zijn gezin voorgoed uit Willemsoord en vestigde zich in de 'desperadokolonie' Huttenberg, tegenwoordig Marijenkampen.

Het huwelijk van Paulus Jansen en Geertruid Antoinetta van Galen in 1843 kondigde dan ook het vertrek aan uit de Kolonie. Het gezin van Paulus Jansen en Geertruid Antoinetta van Galen, ging wonen in de wijk Achterbuurt in Steenwijkerwold (sinds 1947 heet deze wijk: 'Witte paarden'), deze wijk lag buiten de kolonie Willemsoord. Hier werden vijf kinderen geboren. Als laatste, op 25 augustus 1865, werd de toekomstige kunstschilder Pierre (Petrus) Janssen geboren. In 1868 overleed vader Paulus Jansen. Op 8 mei 1875 verhuisde Pierre Janssen, hij is dan bijna 10 jaar oud, met zijn moeder en broers Johannes, Adrianus, Hendrikus en zus Catharina naar Leeuwarden.

De naam Jans(s)en

Pierre Janssen schreef zijn naam met twee 'ss-en'. De vader van Pierre, Paulus Jansen schreef zijn naam met één 's' Deze Paulus Jansen had zes kinderen. Uit de bevolkingsadministratie blijkt dat vier kinderen de achternaam Jansen hebben, met één 's' en twee kinderen, waaronder Pierre, de achternaam Janssen met twee 'ss-en' hebben.

De Amsterdamse school, opleiding tot kunstschilder

De eerste tien jaar van zijn leven bracht Pierre Janssen door in Steenwijkerwold, om in 1875 met zijn moeder en broers Johannes, Adrianus, Hendrikus en zijn zus Catharina - zijn vader was reeds in 1868 overleden - naar Leeuwarden te verhuizen.

In 1887 verhuisde Pierre naar Amsterdam, waar hij zijn studie begon aan de 'Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers'. In juni 1889 werd hij tekenonderwijzer in Amsterdam en studeerde hij tevens aan de Rijksschool voor Kunstnijverheid. Deze Rijksschool voor Kunstnijverheid werd in 1880 opgericht en was gehuisvest in het gebouw van het Rijksmuseum, tegelijk met de Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers. Op 19 juli 1890 vermeldt het 'Het Nieuws van de Dag' dat Pierre Janssen is geslaagd voor het overgangsexamen naar het derde studiejaar in decoratieve schilderkunst aan de Rijksschool voor Kunstnijverheid.

De onderwerpen die Janssen bestudeerde waren het genre, de figuurvoorstellingen, interieurs, landschappen, portretten, stadsgezichten, stillevens en vruchtenstillevens. Hij was een leerling van August Allebé, Carel Lodewijk Dake en Nicolaas van der Waay. August Allebé (1838-1927) studeerde zelf aan de Rijksacademie, vanaf 1880 was hij daar hoogleraar en van 1890 tot 1906 zelfs directeur. Als docent had hij een belangrijke invloed op de schilders van de Amsterdamse School. Tot zijn leerlingen worden onder meer Jan

Voerman, Antoon Derkinderen, Jan Veth, Jan Sluijters, Jan Toorop, Richard Roland Holst, Jan Tiele en Lizzy Ansingh gerekend. Daarnaast waren er kunstenaars die al afgestudeerd waren en vervolgens les bij hem namen zoals Suze Robertson en George Breitner.

Carel Lodewijk Dake (1857-1918) was een Nederlands kunstschilder. Hij maakte etsen o.a. naar Rembrandt en Rubens. Hij doceerde vanaf 1890 als hoogleraar aan de Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam, waar hij ondermeer les gaf aan Guillaume Eberhard, Johanna Pieneman, Lizzy Ansingh en Lou Loeber. Dake was lid van de Amsterdamse kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae en was van 1892 tot 1896 voorzitter van die vereniging. Ook Pierre Janssen was lid van die vereniging.

Nicolaas van der Waay (1855-1936) was een aquarellist, (decoratie-)schilder, tekenaar en lithograaf. Hij was werkzaam tussen 1870 en 1936. Hij ontwierp beelden (portretten) voor munten en postzegels, waaronder die van de nog jonge vorstin Wilhelmina. Ook het ontwerp van het eerste officiële bankbiljet van tien gulden (1904-1920) was van zijn hand. Van der Waay was vooral bekend om zijn allegorische voorstellingen die hij maakte voor de gouden koets.

In 1891 rondde Pierre Janssen zijn studie aan de Rijksacademie in Amsterdam af. Daarna studeerde hij nog een jaar aan de Academie voor Schone Kunsten in Brussel. Er werden tentoonstellingen met werken van Pierre Janssen gehouden in Maastricht in 1890, in 's-Hertogenbosch in 1927 en 1936 en in het Van Abbemuseum te Eindhoven in 1938. Ook in 1921 werd er werk tentoongesteld van Pierre Janssen bij gelegenheid van de opening van de nieuwe tentoonstellingszaal 'Pictura' in Groningen. De recensies waren niet zo best; met uitzondering van een paar kunstenaars waaronder Janssen. De Nieuwe Rotterdamse Courant van 10 november 1921 meldt naar aanleiding van die tentoonstelling: *'Opmerking verdienen nog werken van den paardenschilder Westerman, van W.G.T. Jansen en Pierre Janssen, etsen van Van der Sloot, teekeningen van Kuperus en een schilderij van Sieger Baukema'*. In 1934 stond Pierre Janssen een schilderij af aan het 'ondersteuningsfonds voor behoeftige musici'. Dit fonds organiseerde een loterij, waarbij 3000 prijzen beschikbaar werden gesteld. De krant Het Vaderland schrijft op 28 juni 1934: *'Met groote erkentelijkheid maakt het bestuur van het Fonds melding van de bereidwilligheid, waarmede tal van beeldende kunstenaars één of meerdere werken ten behoeve van deze loterij afstonden, daarmede blijk gevend aan gemeenschapsgevoel met haar in nood verkeerende kunstbroeders. Van de volgende schilders werden werken ontvangen: J. Apröl, D. Balk, Elize Knuttel, Th. Goedvriend, A. Kaffha Dengler, J. Kijff, H. Leurs, H. Mulder, Jo Noldus, M. Stuber, J. van Wisse te 's-Gravenhage, P. Janssen te Boxtel en A. Zonneveld te Soest.'*

*Pierre
Janssen
in zijn
atelier*

Pierre trouwt met Cecilia Antonia Arnoldus

Op 12 oktober 1898 op de leeftijd van 33 jaar trouwde hij met Cecilia Antonia Arnoldus. Cecilia werd op 6 september 1876 in Leeuwarden geboren. Zij werd als derde geboren in een gezin van vijf kinderen. Ook haar beide ouders kwamen uit Leeuwarden. Uit het huwelijk van Pierre Janssen en Cecilia Antonia Arnoldus werden acht kinderen geboren. Twee van hen kwamen levenloos ter wereld en zoon Matheus werd niet ouder dan twee maanden. De oudste zoon Nico (1899-1980) werkte lange tijd als procuratiehouder bij de damastweverij Van Oerle in Boxtel. Een oud-medewerkster van deze firma meldde zich bij de Heemkundekring in Boxtel met de mededeling, dat zij een schilderij van Pierre Janssen had. Zij had dat schilderij, 'zicht op de Petrustoren', van haar 'chef de bureau', Nico Janssen gekregen bij gelegenheid van haar afscheid van de weverij. Dochter Geertruida (Truus 1901-1985) werd in Amsterdam geboren en zoon Hendrikus (Harrie 1902-1977) in Amersfoort. In 1902 nam het gezin Janssen, na het uitstapje naar Amersfoort, zijn intrek in de Stationsstraat in Boxtel. Hier werd Josephina (Jo, 1907-1993) geboren. Toen op 30 oktober 1911 het huis van Janssen in de Stationsstraat afbrandde, verhuisde het gezin naar de Ossenpad, de huidige Prins Hendrikstraat. In dit huis, met huidig huisnummer 14, werd Johanna (1912-1989) geboren.

Pierre Janssen huurde dit huis voor fl.3,50 per week van Geertruida Dooremans. Toen deze Dooremans in 1930 overleed, lieten haar zussen haar eigendommen, waaronder het huis waar Janssen in woonde, door notaris Mortel veilen. Pierre Janssen kocht het huis, de rechterhelft van een twee-onder-één-kap, voor fl.4.350,-. In 1937 kocht Janssen ook de andere helft van de tweekapper.

Dochter Johanna verhuisde na haar huwelijk naar Amsterdam. Zoon Nico trouwde en ging eerst in de Prins Hendrikstraat en daarna in de Stationsstraat wonen. De dochters Truus en Jo bleven ongehuwd en bleven bij hun ouders in de Prins-Hendrikstraat wonen. Zoon Harrie, die ook ongehuwd bleef, werd een bekende Boxtelse fotograaf: veel bewoners uit het centrum van Boxtel lieten bij Harrie Janssen communiefoto's maken. De achtennegentigjarige Nel Baaijens, een buurmeisje van de familie Janssen in de Prins-Hendrikstraat, was vroeger bevriend met de dochters van Pierre Janssen. Zij vertelde vaak met de dochters en Pierre op pad te zijn geweest. Als 'pa' Janssen, zoals zij hem altijd noemde, een locatie gevonden had waar hij zijn schildersezels neerzette, speelde zij met de dochters van pa Janssen totdat hij uitgeschilderd was. Dan gingen ze weer op de fiets naar huis.

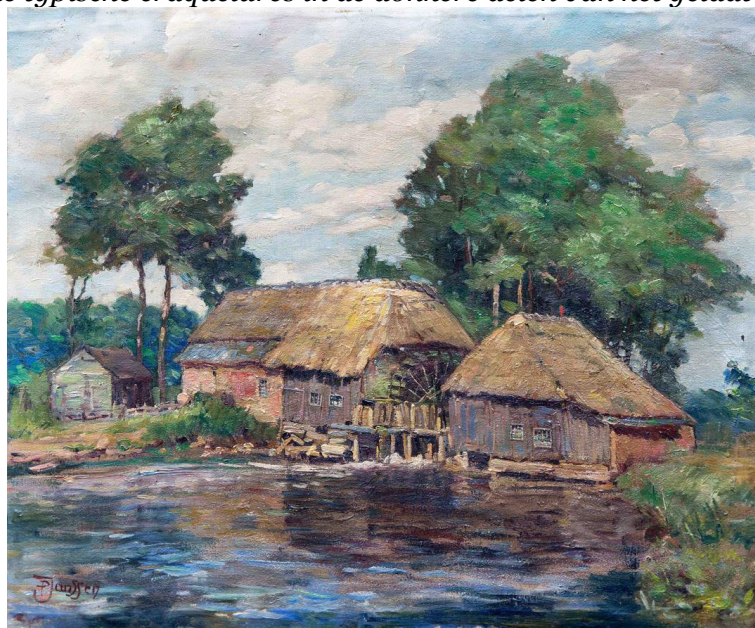
Pierre Janssen en Cecilia Antonia Arnoldus kregen zeven kleinkinderen. Maar oma Janssen-Arnoldus heeft haar kleinkinderen nooit gezien: ze overleed in 1933 nog vóór het eerste kleinkind geboren werd.

"Elke zondagmorgen kwamen wij bij opa", vertelde kleinzoon Peter. "Opa was een echte heer. Ook op zondag zat hij in zijn atelier te schilderen. Wij speelden dan bij hem in het atelier. We spraken wel met hem maar echt interesse toonde hij niet voor ons. Hij heeft mij bijvoorbeeld nooit gevraagd hoe het op school ging. Opa was echt een naar binnen gekeerde, statige man. Ik voelde een zekere afstand tussen hem en mij. Ik ben ook nooit door mijn opa geknuffeld. Dat deed hij bij niemand. Maar van de andere kant: met Sinterklaas gingen we bij opa de klomp uithalen. Dan hadden ze overal cadeautjes verstopt, zelfs tussen de schilderijen in het atelier. Naast opa woonde mevrouw Baaijens. Zij huurde het huis van mijn opa. Elke zondagmorgen, als wij er ook waren, kwam ze bij opa de huurpenningen brengen. Drie kinderen van opa: tante Truus, tante Jo en oom Harrie zijn nooit getrouwd geweest. Jo had al heel vroeg reuma en kreeg daarvoor 'goudinjecties'. Zij deed ook het huishouden. Truus heeft vroeger bij V&D in den Bosch gewerkt en Harrie werkte als fotograaf."

Een halve eeuw Boxtel

In 1898 verhuisde Janssen naar Boxtel. Met een korte onderbreking in Amersfoort zou hij zijn verdere leven, tot 1952, daar blijven wonen en werken. Waarom koos hij voor Boxtel? Hij kwam van oorsprong uit het Overijsselse Steenwijkerwold en heeft ook gewoond in grote steden als Amsterdam, Haarlem, Groningen, Rotterdam, Leeuwarden, Brussel, 's-Hertogenbosch en Amersfoort. Dat zal echter alles te maken hebben gehad met de in Boxtel

gevestigde 'Kunstinrichting Peinture Bogaerts', waar Janssen de eerste jaren van zijn Boxtels verblijf werkte. Waarschijnlijk heeft hij hier ook zijn ervaring opgedaan met betrekking tot het portretschilderen. In 1891 arriveerde Henri Bogaerts als kunstschilder in Boxtel en vestigde daar de 'Kunstinrichting Peinture Bogaerts'. Toen hij zich in Boxtel vestigde, bestond zijn uitvinding al dertien jaar. De 'Peinture Bogaerts', een vinding van Bogaerts en gepatenteerd in 1878, was een reproductietechniek die een schilderij niet alleen weergaf in tekening en kleur, maar ook het oppervlak van het origineel imiteerde. In Boxtel zouden Bogaerts en zijn zonen Emile, Henri en Louis, met de exploitatie van dit procedé enkele tientallen jaren lang een bloeiend bedrijf gaande houden. Met de 'Peinture Bogaerts' kon men olieverfschilderijen op paneel, doek en andere materialen zoals ivoor zeer overtuigend namaken. Niet alleen de afbeelding maar ook de structuur van een schilderij werd weergegeven, waarin zelfs de penseelstreken waren te herkennen. Het resultaat van de 'Peinture Bogaerts' zou zo overtuigend zijn, dat de kunstschilder zijn eigen werk niet van een kopie kon onderscheiden. De 'Peinture Bogaerts' kende twee variaties. De eerste techniek betrof de gedrukte reproductie van een schilderij en de tweede een ogenschijnlijk overgeschilderd fotoportret. Beide technieken werden als 'Peinture Bogaerts' op de markt gebracht. De portretten die Pierre Janssen in 1909 schilderde van zijn moeder en van pastoor Van Gennip doen vermoeden, dat Janssen de tweede techniek gebruikte. In het boek 'Het licht van de negentiende eeuw' schrijven Marga Altena, Michiel van de Laar en Ad Stijnman, uitvoerig over beide procedés. *'Naast kunstreproducties leverde de Kunstinrichting te Boxtel vanaf het begin van de jaren negentig ook 'Peinture Bogaerts' in de vorm van geschilderde portretten die naar foto's werden gemaakt. Hoe deze sterk fotografisch aandoende portretten tot stand kwamen, was tot nu toe niet bekend. Een beschrijving, zoals in de patentaanvraag voor de 'Peinture Bogaerts' als kunstreproductie, ontbreekt. Door bestudering van portretten en verfmonsters is deze techniek gereconstrueerd. In de negentiende eeuw waren er verschillende technieken in gebruik, om met behulp van een foto, een schilderij te maken. De meest voor de hand liggende manier was, om de foto na te schilderen of over te trekken en in te schilderen. Een andere mogelijkheid was om de foto op het linnen te plakken en daarover heen te schilderen. In dat geval is de foto altijd terug te vinden onder de verf. Een ingenieuzer methode was, om het linnen te bedekken met een lichtgevoelige laag, deze door een negatief te belichten en daarna te ontwikkelen. Hierbij zijn de sporen van resten zilver of broom alleen met verfijnde analyses terug te vinden. De 'Peinture Bogaerts' als portretschildering naar een foto, onderscheidt zich van een origineel schilderij, door de typische craquelures in de donkere delen van het gelaat'*

*De Kasterense watermolen*⁶

⁶ schilderij 759; *De Kasterense watermolen*, olieverf, 46,5 x 56,5 cm, gesign. l.o. Particuliere collectie

Van de schilderijen die Janssen maakte, was hooguit dertig procent gedateerd. De periode waarin ze wel gedateerd werden, beliep zijn hele werkbare schildersloopbaan. Het oudst gedateerde schilderij betrof een aquarel dat een herder met een paar schapen voorstelt. Naast de signering staat de datum 1885. Janssen was toen nog in opleiding en hoogstwaarschijnlijk was het niet in Boxtel vervaardigd. Janssen zou daar pas in 1898 arriveren. Het eerste gedateerde schilderij dat een voorstelling in Boxtel betreft, was een pastel uit 1909. Het betrof een boslandschap op Heult. Het eerste olieverfschilderij betrof het portret van pastoor Van Gennip in 1910. Van Gennip was toen pastoor van de St.-Petrusparochie. In 1911 legde de schilder een brand in de Kampina zeer beeldend vast. Als je het krantenbericht leest, dat verslag doet van die brand, lijkt het wel of de journalist de aquarel van Janssen beschrijft in plaats van de brand. Het oudste schilderij, dat zich nog bij een van de kleinkinderen van de schilder bevindt, is een prachtig olieverfschilderij van twee kalveren in een boerenstal en is gemaakt in 1912. In 1923 schilderde Pierre Janssen voor het eerst de St.-Petruskerk. Althans zo lijkt het. Hij schilderde de St. Petruskerk tientallen keren. Maar bij de bestudering van al die 'Petruskerken' valt er wel het een en ander op. Om dat op te merken moeten we een stukje terug in de geschiedenis van de St.-Petruskerk.

We gaan terug in de tijd, naar het jaar 1923. Toen vond er een grote restauratie van de St.-Petruskerk plaats. Een paar in het oog springende zaken veranderden in dat jaar. In 1923 was de kerk 'opengelegd', dat wil zeggen dat de ten westen en noorden staande gebouwtjes, onder meer de torenschoon en de St.-Vincentiuskamer, toen werden weggebroken en dat het terrein opnieuw werd ingericht met aanleg van plantsoen en klinkerpad. Het koepeltorentje op de viering was in 1923 vervangen door een neogotisch torentje (spits torentje). Wat opvalt aan de kerkschilderijen van Janssen is, dat hij de kerk altijd geschilderd heeft alsof het 1923 was. Op nagenoeg alle schilderijen die een zicht geven vanuit de Clarissenstraat of Koppel, staan de huisjes afgebeeld die in 1923 werden afgebroken. Op alle schilderijen staat het 'nieuwe' torentje op de viering, namelijk het spitse torentje. Een groot aantal schilderijen van de St.-Petruskerk is niet gedateerd. Maar op een achttal staat als datum van schilderen 1934, 1935, 1943, 1945, 1947 en 1952. Omdat er niet één schilderij werd gevonden met het ronde koepeltorentje op de viering doet vermoeden, dat Janssen de St.-Petruskerk nooit vóór 1923 heeft geschilderd, terwijl hij toen al 25 jaar in Boxtel woonde. En in 1935 schilderde hij huisjes voor de kerk die twaalf jaar eerder werden afgebroken.

St.-Petrusbasiliek met Vincentiuskamer⁷

⁷ schilderij 094; 094 *St.-Petrusbasiliek met Vincentiuskamer*, Aquarel, 28 x 38 cm, gesign. l.o. 1923, Collectie: M. Naessens- van Zogchel

In 1924 maakte hij een aquarel van een plaggenhut in Gemonde. Hij schilderde niet alleen het huis van de zonderlinge vrouw die in de volksmond 'Stien Pek' werd genoemd, maar won ook haar vertrouwen. Anders had hij haar nooit zo kunnen schilderen, blijkt uit een artikel in de Katholieke Illustratie van 1926. Het eerste gedateerde stilleven betrof een fruitschaal met appels, citroenen en sinaasappelen, een koperen koffiekannetje en een tinnen maatbeker. Janssen maakte dit schilderij in 1927. In de jaren die hierop volgden toonde Pierre Janssen zijn veelzijdigheid als schilder: stillevens, vazen met prachtige zonnebloemen, siererwtjes, chrysanten en dahlia's. Het kanunnikenhuisje op Duinendaal, het Oude-mannenhuys aan de Eindhovenseweg, interieurs van oude boerderijen, boslandschappen en kasteel Stapelen.: alles wordt met precieze hand aan het doek, hout of papier toevertrouwd.

Pierre Janssen verplaatste zich meestal per fiets, waardoor de afstanden van de te schilderen onderwerpen nooit ver van Boxtel verwijderd waren. Veel van zijn werken zijn geschilderd in Boxtel maar ook in het buitengebied van Boxtel. Zijn fietstochten leidden ook naar Liempde, Gemonde en Esch. Maar er zijn ook werken van hem bekend, waarbij hij de fiets waarschijnlijk thuisliet. Een drietal stadsgezichten schilderde hij in Heusden. Op die schilderijen zijn de torens van het oude Raadhuis en de kerk nog te zien. In de tweede wereldoorlog zullen die verdwijnen. Op de plaats van het oude stadhuis van Heusden staat nu een monument dat de 134 slachtoffers herdenkt, die werden gedood toen de Duitsers het stadhuis opbliezen op 5 november 1944. Dit deden ze toen ze zich terugtrokken over de Bergsche Maas waarbij ze alle hoge punten opbliezen. Het is niet bekend of de Duitsers wisten dat er zich mensen in de kelders schuilhielden. De schilderijen van Pierre Janssen tonen de skyline van Heusden, zoals die was en zoals die nooit meer terugkwam.

In 1933 maakte hij een tweetal schilderijen (voor zover ze opgespoord werden) van dorpsgezichten, waarbij lang gezocht werd naar de plaats waar Janssen zijn schildersezels neerzette. Uiteindelijk bleken beide schilderijen gemaakt te zijn in Leeuwarden.

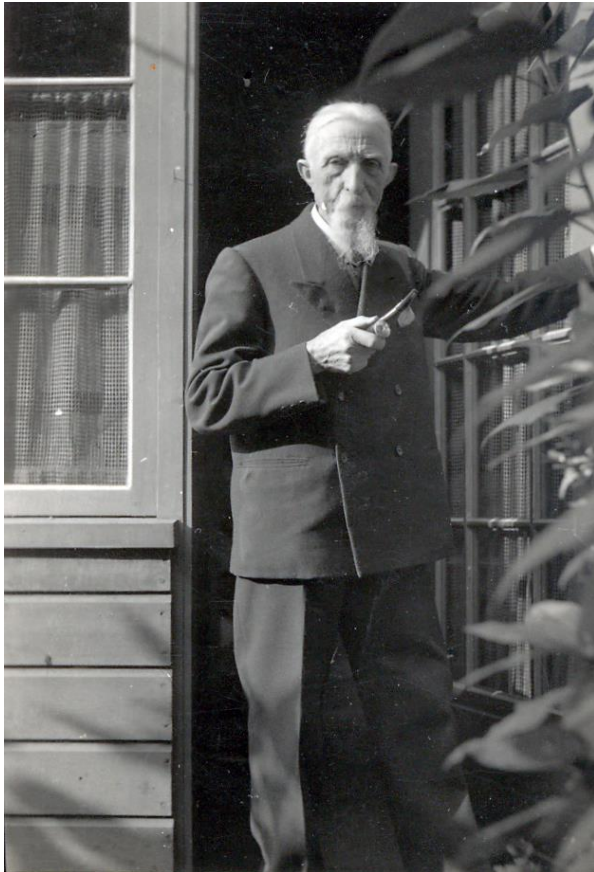
Hier heeft de jonge Pierre Janssen zijn jeugd gedeeltelijk doorgebracht en het was ook in deze plaats waar hij zijn vrouw ontmoette. Toen hij in 1933 de omgeving van het Bagijnklooster schilderde was dat kort voor of kort na het overlijden van zijn vrouw Cecilia. Ze overleed op 5 oktober 1933 in Boxtel. Wilde hij of zij herinneringen ophalen aan haar jeugd?

In 1933 huwde zoon Nico met Gerardina Leonarda Vencken. Pierre Janssen schilderde bij die gelegenheid een portret van zijn schoondochter. Zij was toen 26 jaar. Zijn eigen kinderen heeft Pierre nooit geschilderd. Nico en Gerda kregen 5 kinderen, die allemaal in Boxtel geboren werden. Van dit portret is nog een exemplaar bekend, geschilderd op linnen. Het gezin Janssen-Vencken woonde lange tijd in de Stationsstraat 66. De huidige bewoonster wist te vertellen, dat Pierre Janssen ook in haar achtertuin geschilderd had: "Er stond een schuurtje waar het licht zo mooi naar binnen kwam."

Op de Ossenpad, iets voorbij de woning van Pierre Janssen, woonde Drika Tin, een petroleumventster, die getrouwd was met Kubke Tin. Althans zo verwoordt de Boxtelse heemkundige Piet Dorenbosch het. In werkelijkheid heette ze Hendrika van Dijk, was geboren te Boxtel op 11 februari 1842 en was getrouwd met Jacobus Rozen. Jacobus, die dus al gauw 'Kubke' werd genoemd, werkte als tuinman bij Jacques van Hoogerwou die tegenover Kubke en Drika op de Ossenpad aan de Dommel woonde. Drika Tin, die zo genoemd werd omdat haar vader tinslager was, is vele malen door Pierre Janssen geschilderd. De zwager van Janssen, Christiaan Abel Arnoldus, schreef een artikel in de Katholieke Illustratie van 17 oktober 1926. Op de voorpagina prijkte een portret van Drika Tin. Veel Boxtelaren die vandaag de naam Drika Tin horen, brengen haar onmiddellijk in verband met de ook bekende Boxtelse, Coba Tin. Coba Tin (nebroek) woonde in de Breukelsestraat. Na het overlijden van Coba's man kreeg zij al snel gebrek aan van alles en probeerde die tekorten met lenen en bedelen aan te vullen. Zij maakte er een gewoonte van op straat spullen te zoeken die in haar huis van pas kwamen. Omdat zij gebrekkig liep, sjouwde ze de gevonden dingetjes in een doos of zak mee naar haar huis. Maar zij is geen familie van de, door Pierre Janssen zo vaak geschilderde, Drika Tin (van Dijk).

In 1936 schilderde Pierre de toren van de St.-Petruskerk in Oirschot. Ook hier was hij er op tijd bij want acht jaar later, in 1944, werd de kerk en de toren door de geallieerden in brand geschoten en het zou tot 1952 - het jaar waarin Janssen overleed - duren, voordat de kerk en

toren hersteld waren. Eind jaren dertig, begin jaren veertig schilderde Pierre Janssen alle onderwerpen die onder zijn penseel kwamen: landschappen, stillevens met bloemen en fruit, portretten, het Gregoriuskapelletje op de Liempdseweg en boerderij-interieuren.

Pierre Janssen voor zijn atelier⁸

In 1943 vervaardigde hij een bijzonder groot schilderij van de Emmaüsgangers. Het is anderhalve meter breed en het is eigendom van het Kempenlandmuseum in Eindhoven. Tijdens de tweede wereldoorlog ging het schilderen gewoon door. Ook in die tijd moest het gezin eten. Janssen schilderde in die jaren ook grote gebouwen, zoals kasteel Stapelen, Den Engel in Lennisheuvel, de Petruskerk, boerderij De Half Galg in Gemonde en een aantal boerderijen in Liempde. In 1945 tekende hij een 'Christushoofd met doornenkroon'.

Van het jaar 1945 zijn achttien gedateerde schilderijen gevonden, terwijl over alle oorlogsjaren 40-45 totaal vijftig gedateerde schilderijen werden aangetroffen. Ook na de tweede wereldoorlog ging Pierre Janssen gestaag door met het vervaardigen van prachtige schilderijen. Hij schilderde toen veel stillevens en binnenhuistafereltjes. In 1951 of 1952, een (klein) jaar voor zijn overlijden op 8 augustus 1952, schilderde hij nog een zelfportret. Het is zijn laatste zelfportret geworden.

⁸ foto 19; *Pierre Janssen voor zijn atelier*

Pierre Janssen in goed gezelschap

v.l.n.r.: Piet Slager, Suus Slager, Rein Pijnenburg, Gerard Gerrits, Arnold Laar, mevr. Pijnenburg, Frans Kops, Karel Azijnman, Marie Slager-van Gilse, J. van Anrooij, Jan van Delft, Jo Enthoven, Cecilia Janssen-Arnoldus, Pierre Janssen, Herman Moerkerk, mevr. Moerkerk en Theo van Delft.⁹

literatuur:

- Eekelen, Christ van, *Pierre Janssen, een halve eeuw Boxtel*, Boxtel, uitgave Heemkundekring Boxtel, 2012
- Visser, Hans de, *Brabantse biografieën deel 7*, uitgave Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening, 2006
- Aker, Theo van den, *Boxtel, kijk nou eens*, uitgave stichting Brabants Centrum, 1985
- Dorenbosch, Piet, *Boxtel in oude ansichten*, uitgave Europese Bibliotheek Zaltbommel, 1973
- Altena, Marga; Laar, Michel van de; Stijnman, Ad, *Het licht van de negentiende eeuw*, uitgave Stichting Brabants Fotoarchief Eindhoven, 1997

⁹ foto 18; *Pierre Janssen in goed gezelschap*. De foto werd gemaakt ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling 'Noord-Brabant' in het Noord-Brabants Museum aan de Bethaniëstraat in 's-Hertogenbosch in 1927